

Ronald Brautigam speelt Mozarts Pianoconcert nr. 24

Michał Nesterowicz dirigent Ronald Brautigam piano

16.02 Enschede

17.02 Arnhem

18.02 Deventer

programma

Henryk Górecki (1933-2010)

Three pieces in old style

Wolfgang Amadeus Mozart
(1756-1791)

Pianoconcert nr. 24 in c, KV 491
Allegro | Larghetto | Allegretto

Pauze

Wojciech Kilar (1932-2013)

Orawa

Joseph Haydn (1732-1809)

Symfonie nr. 101 'De Klok'
Adagio - presto | Andante | Menuet: allegretto
Finale: vivace

Orkest van
Gelderland
& Overijssel

toelichting

Mozart op de toppen van zijn kunnen

Mozart zat midden in zijn zogenaamde 'gouden jaren': de laatste tien jaar van zijn leven, waarin hij het ene na het andere meesterwerk afleverde. Druk in de weer met zijn opera *Le Nozze di Figaro* schreef hij tussen de bedrijven door zijn drieëntwintigste pianoconcert en drie weken later was ook het vierentwintigste af. Kortom: Mozart was op het toppunt van zijn creativiteit en dat is goed te horen. Het vierentwintigste is een van zijn slechts twee pianoconcerten in een mineurtoonsoort en is donkerder en dramatischer dan de meeste andere concerten. Ook schreef Mozart geen ander pianoconcert met zo'n uitgebreide orkestratie: trompetten, pauken en de combinatie van hobo en klarinet. De klarinet was een vrij nieuw instrument en meestal nog niet in orkesten te horen, en zeker niet in combinatie met de hobo. Mozart dacht op grote, haast romantische schaal en het eerste deel is dan ook langer dan elk ander eerste deel in zijn pianoconcerten. Het concert begint met een zachte melodie, waarin alle instrumenten dezelfde noten spelen. Al na elf maten zijn alle twaalf tonen van de chromatische ladder gespeeld, oftewel: opvallend veel noten die niet thuishoren in c klein, de toonsoort van het concert. Het geeft het begin een mysterieus karakter. Verderop in het eerste deel ontwikkelt zich een stormachtige dialoog tussen orkest en solist. Een solocadens heeft Mozart, als briljant improvisator, niet uitgeschreven. De cadens die u vanavond hoort heeft solist Ronald Brautigam zelf geschreven.

Aan het begin van het tweede deel, zonder trompet en pauken, vormt een schijnbaar eenvoudige melodie een contrast met het donkere eerste deel. Het laatste deel is een thema met acht variaties en een coda. In tegenstelling tot het eerste deel eindigt de finale sterk, maar een glorieuze race richting de laatste maat is het niet. Het lijkt of alle humor naar *Le Nozze di Figaro* ging en alle ernst in dit pianoconcert terecht kwam. Mozarts collega's waren onder de indruk: Beethoven beweerde dat hij "nooit in staat zou zijn om zo iets te maken."

Mozarts papa én vader van de symfonie

Mozart had op zijn beurt een mateloze bewondering voor Haydn. Hij speelde met zijn mentor in hetzelfde strijkkwartet en noemde hem papa. Behalve Mozarts 'vader' wordt Haydn ook wel de vader van de symfonie genoemd. Tot op hoge leeftijd bleef hij het genre verder ontwikkelen, want een rustig pensioen zat er voor Haydn niet in. Na een dienstverband van dertig jaar aan het hof van de Hongaarse prins Esterházy ging hij verder als zelfstandig componist. Of beter gezegd: moest hij verder, want de impresario Johann Peter Salomon zat hem flink achter de vossen. Salomon bracht Haydn naar Londen en dat werd het succes waar hij op had gehoopt. Hij liet Haydn twaalf symfonieën voor het Engelse publiek schrijven, de zogenaamde 'Londense symfonieën'. Een daarvan was de 101ste symfonie, bijgenaamd 'de klok'. De klok tikt in het begin van het tweede deel, in de korte nootjes van strijkers en fagot. Daarna

MOZART WAS OP HET TOPPUNT VAN ZIJN CREATIVITEIT EN DAT IS GOED TE HOREN.

WEG VAN DE MODERNE TOONREEKSEN EN TERUG NAAR DE 'GEWONE' MELODIE.

volgt een woelige sectie in mineur, waarna de klok des te grappiger en haast schijnheilig terugkeert. Dit soort humoristische wendingen zijn kenmerkend voor Haydns muziek, de zogenaamde 'haydnhumor'. Een van zijn andere handelsmerken is de langzame introductie in het eerste deel van een symfonie. In de 101ste symfonie begint deze inleiding met een stijgende toonladderfiguur. Met een vergelijkbare figuur, maar dan veel sneller, begint het snelle gedeelte van het eerste deel. Hierna komt dit motief op verschillende manieren terug. Ook dat is typisch Haydn: het hergebruik van motieven in verschillende contexten. Met zijn Londense symfonieën wist hij het publiek telkens weer te verrassen en werd hij in Engeland op handen gedragen. Ook daarna bleef een rustige oude dag uit, want Salomon zette hem aan tot het componeren van twee oratoria: *Die Schöpfung* en *Die Jahreszeiten*.

Van avant-garde naar minimalisme

Je zou bijna één biografie over twee componisten kunnen schrijven. Henryk Górecki en Wojciech Kilar werden beiden geboren in het begin van de jaren dertig van de vorige eeuw, studeerden compositie in Katowice, in het zuiden van Polen, en vormden met Krzysztof Penderecki de Poolse avant-garde. Het grote succes voor beiden kwam nadat ze afstand hadden genomen van hun vroege experimentele werken. Górecki brak door met zijn derde symfonie en Kilar had succes met onder meer de filmmuziek voor *The Pianist*. Met invloeden van Poolse

volksmuziek in hun stukken werden Górecki en Kilar de grondleggers van de Poolse School. Vooral Kilar's werk *Orawa* is op Polen geïnspireerd. De naam *Orawa* verwijst naar een gebied binnen de Zuid-Poolse regio Podhale. Ook staat het woord voor met gras bedekte bergweiden. In dit symfonische gedicht voor strijkorkest is te horen hoe Kilar de experimenten uit zijn vroege jaren heeft ingeruild voor het minimalisme: herhalende patronen, maar telkens in een andere dynamiek en gespeeld door verschillende instrumenten in het orkest. Of Kilar een typisch Pools scenario heeft willen uitbeelden is onzeker, maar de uitgelaten sfeer in het stuk wordt wel verbonden met een volksfeest na het binnenhalen van de oogst.

Ook Górecki schoof zijn vroege experimenten opzij en dat deed hij toen violist Tadeusz Ochlewski de goedbedoelde kritiek uitte dat zijn stukken geen melodie hadden. Weg van de moderne toonreeksen en terug naar de 'gewone' melodie, daarop slaat de oude stijl in de titel van *Three pieces in old style* voor strijkorkest. De melodieën in de drie stukjes bewegen zich voort in kleine intervallen en doen daarmee zelfs aan de renaissance denken. Het zou de opmaat zijn naar een stijl waarin hij zijn muziek met minimale middelen een indrukwekkende zeggingskracht wist te geven. Hierbij liet hij zich, net als Kilar, inspireren door het vaderland en het katholieke geloof.

Bart de Graaf

biografie

Michal Nesterowicz

De Poolse dirigent Michal Nesterowicz heeft in korte tijd een verbluffende carrière opgebouwd. Twee jaar nadat hij cum laude afstudeerde aan het conservatorium van zijn geboortestad Wroclaw was hij prijswinnaar van de Grzegorz Fitelberg International Competition for conductors. In 2008 zette hij de Cadaqués Orchestra International Conducting Competition op zijn naam.

Hij was achtereenvolgens artistiek leider van het Pools-Baltisch Philharmonisch Orkest van Gdansk, chef-dirigent van het Orquesta Sinfónica Nacional de Chile en vaste dirigent van het Orquesta Sinfónica de Tenerife. Momenteel is hij vaste gastdirigent van het Sinfonieorchester Basel en het Arthur Rubinstein Lódź Philharmonisch Orkest.

Nesterowicz maakte in het buitenland furore als gastdirigent. Zo stond hij onder

meer voor het London Philharmonic Orchestra, het Tonhalle-Orchester Zürich en het Gewandhausorchester Leipzig. Over zijn optreden met het Nationaal Orkest van Ierland schreef de pers: 'Hij bracht het orkest naar een speelniveau dat nog niet eerder vertoond werd.' In Nederland dirigeerde hij het Residentieorkest, het Nederlands Philharmonisch Orkest en het Koninklijk Concertgebouworkest. Daarnaast heeft hij enkele cd's op zijn naam staan waaronder een opname met de celloconcerten van Sjostakovitsj met Nicolas Altstaedt.

Dit is het tweede concert dat Nesterowicz dit seizoen bij Phion dirigeert. Tijdens het Beethovenfestival dirigeerde hij de *Tweede* en de *Zevende symfonie* van Beethoven.

biografie

Phion, Orkest van Gelderland & Overijssel

Ronald Brautigam (1954) studeerde bij Jan Wijn, John Bingham en Rudolf Serkin. In 1984 werd hem de Nederlandse Muziekprijs toegekend. Sindsdien treedt hij op met alle grote orkesten en dirigenten waaronder het London Philharmonic Orchestra, het Freiburger Barockorchester en het Koninklijk Concertgebouworkest. Met dat laatste orkest maakte hij een veelgeprezen cd met de pianoconcerten van Sjostakovitsj, Martin en Hindemith. Ook bij Het Gelders Orkest / Phion was hij diverse malen te gast. Regelmatig dirigeert hij vanachter de piano ook de begeleidende ensembles. Op deze manier werkte hij samen met onder meer het Philharmonisch Orkest van Warschau en het Concertgebouw Kamerorkest.

Het werk van Ronald Brautigam is van onschatbaar belang geweest voor de authentieke uitvoering van pianomuziek op historische instrumenten. Inmiddels heeft hij meer dan 60 cd's gemaakt met onder meer het complete oeuvre voor piano van Mozart, Haydn en Beethoven. Opnames waarmee hij diverse hoge cd-onderscheidingen in de wacht sleepte, waaronder twee Nederlandse Edisons, een Franse Diapason d'Or en een MIDEM Classical Award. In 2009 begon hij een uiterst succesvolle samenwerking met de Kölner Akademie en dirigent Michael Alexander Willens die resulteerde in opnamen van Mozarts complete pianoconcerten op fortepiano en onlangs de vijf pianoconcerten van de Nederlands-Duitse componist Johann Wilhelm Wilms.

BINNENKORT IN DE CONCERTZAAL

Kijk op phion.nl:

voor meer informatie én alle concerten, en

schrijf je in voor onze nieuwsbrief, dan blijf je automatisch op de hoogte

22.03 – 24.03

Jos van Veldhoven dirigeert de Johannes-Passion

Muziek die je recht in je ziel raakt. Geleid door Bachkenner ten top Jos van Veldhoven. Samen met vaste samenwerkingspartner Consensus Vocalis en vocale solisten van hoge kwaliteit. Muziekcentrum Enschede, Plechelmusbasiliek Oldenzaal, Academiehuis Grote Kerk Zwolle

19.04 – 21.04

Daphnis et Chloé van Ravel

De jonge Engelse dirigent Kerem Hasan is voor het eerst bij Phion. Met een geraffineerd Frans programma: *Ricercare* van Andriessen, *Les nuits d'été* van Berlioz en *Daphnis et Chloé* van Ravel. Soliste is niemand minder dan Véronique Gens. Te horen in Enschede, Arnhem en Nijmegen.

13.04 – 18.05

NRO: Orphée et Eurydice

Het bekende verhaal van Orpheus, die zijn geliefde Eurydice terug wil halen uit het dodenrijk. De Nederlandse Reisopera, koor Consensus Vocalis en Phion staan in deze prachtige operaproductie onder leiding van Sascha Goetzel. Te zien in: Enschede, Maastricht, Groningen, Emmen, Den Haag, Breda, Utrecht, Amsterdam, Apeldoorn en Zwolle.

Volg ons:

Met dank aan:

Ministerie OCW, Provincies Gelderland en Overijssel, gemeentes Apeldoorn, Arnhem, Enschede en Nijmegen, Familie Heersink Innovatie Fonds, Paul Pella Fonds, Sociëteit Apollo, Stichting Vrienden van Phion, Aldino Moda, Appeldoorn, Bömer Engineering services, Koninklijke Burgers' Zoo, Den Hartog Heuff notarissen, Dirkwager, DK Makelaars, Eshgro, Heutink Foundation, INN'Twente, Landgoed De Wilmersberg, Praktijk BinnensteBuiten, Regalis, Van 't Hof Schoonmaak en ZON Zwolle.

Je kunt Phion op allerlei manieren steunen. Kijk voor meer informatie op phion.nl bij Steun.

Orkest van
Gelderland
& Overijssel